

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 658.115:658.14/17

ВНУТРІШНЄ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Д. В. Зюзь,

аспірант кафедри економічної теорії та фінансів, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5825-6696>

У статті на підставі аналізу наукових джерел обґрунтовано, що ефективність управління 100 найбільших державних підприємств не відповідає передбаченим законодавством України критеріям щодо ефективності управління об'єктами державної власності. Визначено ризики для макрофінансової стабільності фінансів України щодо неконтрольованого нарощування зовнішньої та внутрішньої заборгованості державним сектором. Розроблено низку заходів щодо вдосконалення механізмів насичення безвідсотковими фінансовими ресурсами економіки країни під інвестиційні проекти, що передбачають переобладнання, розширення або створення нових виробничих потужностей. Запропоновано механізми управління фінансами державних підприємств у частині використання державних інвестиційних коштів, що дасть змогу забезпечити розвиток і підвищити ступінь кооперації державних підприємств, відстоювання національних інтересів за різними напрямками виробництва та захист від експансії іноземного капіталу. *Ключові слова:* державне підприємство, абсолютні гроші, безвідсотковий кредит, інвестиційний проект, реструктуризація, продуктивність.

D. V. Zyuz,

Post-graduate Student of the Chair of Economic Theory and Finance, Kharkiv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

INTERNAL FINANCING AS A FACTOR OF IMPROVING OF THE EFFICIENCY OF STATE ENTERPRISES ACTIVITIES

The article considers the 100 largest state-owned enterprises in the context of management efficiency, it is substantiated that it does not meet the criteria for effective management of state-owned objects by the envisaged legislation of Ukraine. There are risks for macrofinancial stability of Ukraine's finances regarding uncontrolled increase of external and internal debts by the public sector. A number of measures are proposed to improve the mechanisms of saturation with interest-free financial resources of the country's economy for investment projects involving the redevelopment, expansion or creation of new production facilities. The mechanisms of financial management of state enterprises are proposed, in the part of using state investment funds, which will allow developing and increasing the degree of cooperation of state enterprises, defending national interests in different directions of production and protection against expansion of foreign capital.

Key words: state enterprise, absolute money, interest-free loan, investment project, restructuring, productivity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У зв'язку зі складною соціально-економічною ситуацією в країні, що зумовлена як внутрішніми (боротьба олігархічних кланів за сфери впливу; фінансова нестабільність; втрата вітчизняними виробниками ринків збуту тощо), так і зовнішніми загрозами (глобальна експансія транснаціонального капіталу; велика боргова залежність держави; корупція вітчизняних чиновників, які співпрацюють з міжнародними і транснаціональними корпораціями; критична залежність України від імпорту; слабкий валютний та зовнішньоторговельний контроль тощо), а також в умовах кредитного голоду (вітчизняний ринок заповнений дорогими та короткими коштами)

державним підприємствам та підприємництву в цілому критично не вистачає фінансових ресурсів, які б дали змогу своєчасно оновлювати виробничий капітал, поступово його розширювати та створювати нові потужності тощо.

Це спонукає державні підприємства звертатися за кредитуванням до іноземного капіталу. Адже з боку держави відсутній ефективний фінансовий механізм, надання вітчизняним підприємствам фінансових ресурсів з нульовою ставкою за кредитом або хоча б зі ставкою, порівнянною з пропозиціями іноземних контрагентів. Така ситуація є неприпустимою, адже в подальшому може загрожувати національним інтересам України, зокрема її фінансовій незалежності. Відповідно актуальності набуває питання щодо розроблення

© Зюзь Д. В., 2018

механізмів достатнього забезпечення та управління фінансовими ресурсами державних підприємств.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питаннями, що стосуються вдосконалення механізмів насичення фінансовими ресурсами економіки країни та управління фінансами в державних підприємствах, приділено достатньо уваги в науковій літературі. При написанні статті автор спирався на праці ряду науковців. Зокрема, О.Власюк, Л.Шемаєва, Л.Лондар [4] досліджували боргову стійкість як стратегічний напрям підвищення рівня фінансової безпеки держави; М.Коваленко [10; 12] обґрунтував значення фінансової сфери для розвитку економіки та розробив організацію взаємодії держави та банківського сектору; М.Шестак [16] визначив основні проблеми функціонування державних підприємств у ринковій економіці; Н.Коваль та Т.Дідух [17] вивчали особливості управління фінансами в державних підприємствах; А.Іменинник, Л.Губська, В.Міщенко [18] розробили концепцію фінансового контролінгу в механізмі управління державними підприємствами та ін. Незважаючи на досить вагомий напрацювання науковців за вказаним напрямом, залишається відкритим і потребує подальшого дослідження питання щодо вдосконалення механізмів наповнення фінансовими ресурсами економіки країни та управління фінансами в державних підприємствах.

Формулювання цілей (мети) статті – проаналізувати ефективність управління державними підприємствами і подати пропозиції щодо вдосконалення механізмів насичення фінансовими ресурсами економіки країни та управління внутрішніми фінансовими ресурсами державних підприємств як чинника підвищення ефективності їх діяльності.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об’єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об’єктами державної власності” від 19 червня 2007 р. № 832 критеріями, що визначають ефективність управління об’єктами державної власності, є результати фінансово-господарської діяльності, стан використання та збереження державного майна суб’єктів господарювання державного сектору економіки, які належать до сфери управління суб’єктів управління, а також повнота та своєчасність виконання суб’єктом управління покладених на нього повноважень [1].

Аналіз наукових джерел [2–5; 8] показав, що ефективність управління 100 найбільших державних підприємств не відповідає зазначеним вище критеріям. До причин невідповідності можна віднести такі фактори.

По-перше, переважна більшість державних підприємств постійно має кредиторську заборгованість (на 31 грудня 2016 р. кредиторська заборгованість становила 208 млрд грн, що на 11% більше, ніж у попередньому році [2]), а в деяких випадках ця заборгованість досягає критичних значень. Разом з тим Нафтогаз України на 2016 р. мав кредиторську заборгованість 28,328 млрд грн, що на 48% менше порівняно з попереднім роком [2, с. 36]. Зменшення боргу вдалося досягти завдяки підвищенню тарифів на природний газ, що передається для задоволення потреб населення [3, с. 25]). Зрозуміло, що в умовах ринкової економіки це нормальне явище, коли те чи інше підприємство бере кредит для свого подальшого розвитку. Але на сучасному етапі особливе занепокоєння викликає те, що в умовах глобалізаційних тенденцій, подальшої лібералізації всіх сфер життя державні підприємства вимушені звертатися за кредитуванням до іноземного капіталу [4, с. 34; 5, с. 7–8]. У першому півріччі 2017 р. валовий зовнішній борг України зріс на 1,3 млрд дол. США і на 1 липня 2017 р. становив 114,8 млрд дол. США. Так, зовнішній борг сектору загального державного управління протягом першого півріччя 2017 р. підвищився на 0,9 млрд дол. США – до 37,3 млрд дол. США (37,1% від ВВП) [6].

Більше того, в умовах децентралізації влади неконтрольоване нарощування місцевих боргів (з часткою іноземного капіталу) може спричинити серйозні ризики для збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та макрофінансової стабільності фінансів України в цілому. Відповідні проблеми існують уже сьогодні [5, с. 5]. Зокрема, у 2015 р. Київська міська рада не змогла здійснити планові платежі за своїм зовнішнім боргом (запозичення були здійснені у 2005 і 2011 р. на загальну суму 351 млн дол. США), який рішенням уряду був переведений у державний борг [4, с. 14]. Як показує зарубіжний досвід, перед більшістю країн Європейського Союзу вже постали такі проблеми. Наприклад, у Німеччині станом на 30 вересня 2016 р. муніципалітети в цілому мають кредиторську заборгованість 143,7 млрд євро (лідером за цим показником є земля Північний Рейн-Вестфалія із заборгованістю 55,7 млрд євро) [7].

По-друге, деякі державні підприємства мають постійну заборгованість перед бюджетом краї-

ни у вигляді несплати податків та частки чистого прибутку (ДП “Укрзалізничпостач” – 335,6 млн грн, Центренерго – 475,1 млн грн, ДП “Селідіввугілля” – 635 млн грн, Полтаванафтогаз – 2,392 млрд грн, Укрнафта – 13,2 млрд грн та ін. [8]).

По-третє, в практиці управління цими об’єктами використання та збереження майна суб’єктів господарювання державного сектору економіки є неефективним (спостерігається тенденція до постійного скорочення та звуження [9, с. 77–78]). Як показує українська практика приватизації, підприємства доводяться до банкрутства, а потім продаються за неринковими цінами, які в подальшому або знищуються новим власником як підприємства-конкуренти або залишаються функціонувати як уже прибутковий та ефективний об’єкт власності. Останнє свідчить про те, що ефективність підприємства значною мірою залежить від якості та механізмів його управління.

Таким чином, для покращання становища й подальшого розвитку державних підприємств та економіки в цілому слід удосконалити підходи щодо механізмів насичення фінансовими ресурсами економіки країни, а також механізмів управління фінансами в державних підприємствах. Як зазначає М.Коваленко, гроші є першочерговим атрибутом держави, втіленням її економічної могутності й забезпеченням її життєдіяльності. Проте таке визначення не може характеризувати гроші, що емітовані на засадах використання режиму валютного правління – *currency board*. Це означає, що емітовані національні гроші є похідними від іноземних, коли грошова база покрита валютними активами, нагромадженими в міжнародних (золотовалютних) резервах. Відповідно єдиним способом зростання обсягів національних грошей стає збільшення експорту або залучення іноземних інвестицій [10].

За такої ситуації необхідно переглянути статус та функціональну роль Національного банку України, а також запровадити грошово-кредитну політику, що базується на **абсолютних грошах** (гроші, емітовані державою, що спрямовані на реалізацію проектів народного господарства, де вони матеріалізуються і підкріплюються новоствореною виробленою продукцією) [11]. На цьому етапі ще більш актуальним стають механізми притягнення до реальної відповідальності чиновників за прийняття рішень у процесі емісії грошей та їх використання. З огляду на це слід запровадити державний контроль за процесами банківського регулювання та нагляду, що має передбачати виважену систему противаг [12].

Для формування фінансово-кредитної системи нового зразка, що має сприяти надходженню безвідсоткових фінансових ресурсів в економіку країни під інвестиційні проекти, які повинні передбачати переобладнання, розширення або створення нових виробничих потужностей, слід створити та забезпечити суттєвий ресурсний потенціал державних банків розвитку як державного, так і регіонального рівня за рахунок їх рефінансування Національним банком України під зазначені вище інвестиційні проекти [10].

Такими ресурсами матимуть змогу скористатися фізичні/юридичні особи та їх об’єднання, підприємства різної форми власності за умови, що кредитні кошти для реалізації того чи іншого проекту будуть спрямовуватися виключно на придбання товарів та послуг українського походження (цей захід необхідний для того, щоб унеможливити надмірну конвертацію гривні в іноземні валюти в процесі мультиплікаційного ефекту).

У разі проведення такої політики, безумовно, виникатимуть прецеденти, коли на вітчизняному ринку не буде товарів/послуг, що необхідні для створення того чи іншого проекту. Тому центральний орган виконавчої влади, який відповідає за економічний розвиток країни, повинен аналізувати такі випадки, а також здійснити моніторинг того виробництва, якої продукції не вистачає або взагалі вона відсутня на вітчизняному ринку, та розробляти програми щодо створення необхідних об’єктів (якщо вони будуть економічно виправданими) з подальшим заповненням існуючих ніш. На період створення вітчизняних товарів/послуг, що необхідні для розробки того чи іншого проекту, відповідальний орган аналізуватиме доцільність, важливість та можливість придбання таких товарів/послуг в іноземних контрагентів з урахуванням сальдо торговельно-го балансу країни.

У подальшому в разі позитивної динаміки ВВП та розвитку економіки в цілому безвідсоткові кредитні кошти, що надавалися під відповідні проекти (за умови завершення в передбачені строки та відповідності встановленим законодавством вимогам щодо будівництва), державним підприємствам можуть бути реструктуризовані та списані.

Слід зазначити, що на сьогодні у світі функціонують такі транснаціональні корпорації, які з фінансового погляду потужніші за бюджети цілих країн, у тому числі й України [13]. Тому набуває актуальності питання щодо розвитку державних підприємств, які б мали високий ступінь коопе-

рації та виступали і на внутрішньому ринку, і на міжнародній арені як єдина холдингова компанія з конкурентоспроможною продукцією та послугами. За таких обставин механізми управління фінансами державних підприємств заслуговують на окрему увагу, адже вони відрізняються від загальноприйнятих норм управління фінансами в приватному секторі.

Державними підприємствами здійснюється як некомерційна, так і комерційна господарська діяльність. Некомерційне господарювання спрямоване на досягнення економічних, соціальних та інших результатів і не має на меті одержання прибутку. Відповідно підприємництво – це господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами на власний ризик з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Некомерційна діяльність, як правило, здійснюється суб'єктами господарювання державної та комунальної власності [14]. З огляду на це потрібно переглянути парадигму щодо сфер, на які поширюється діяльність державних підприємств. Адже вони повинні створюватися і діяти не тільки там, де приватні підприємства є неефективними або неспроможними здійснювати відповідну діяльність (підприємства, що виробляють продукцію, широко доступну для населення або капіталомістку, яка не може бути прибутковою, проте конче потрібна для технічного і технологічного зміцнення виробничого і наукового потенціалу країни) [15].

М.Шестак зазначає, що в сучасних умовах державне підприємство є самостійним суб'єктом господарювання, що базується на державній (повній або неповній) формі власності, яке здійснює виробництво товарів, у тому числі суспільних благ, надання послуг, науково-дослідну та комерційну (некомерційну) діяльність з метою досягнення економічного та соціального ефекту в національній економіці [16].

У свою чергу, Н.Коваль та Т.Дідух наголошують на тому, що головна мета управління фінансовою діяльністю державного підприємства не може бути підпорядкована лише розв'язанню відповідних суспільних проблем загальнодержавного або місцевого значення, а має спрямовуватися на забезпечення, з одного боку, розвитку діяльності, заради якої воно створене, а з другого, – високої ефективності фінансової діяльності такого підприємства в процесі його розвитку [17].

Таким чином, важливо, щоб діяльність державних підприємств була спрямована на внутрішній та зовнішній ринки. На внутрішньому ринку має бути досягнуто збалансування між

економічною вигодою та соціальним значенням, на зовнішньому – передбачатися максимізація прибутку.

У зв'язку з об'єктивними обставинами, в яких опинилася держава, доцільно внести зміни в управління фінансами в державних підприємствах. Це стосуватиметься частини використання державних інвестиційних коштів, які підприємства братимуть у кредит (безвідсотковий) під проекти, що передбачатимуть створення нових або вдосконалення (модернізація) існуючих виробничих потужностей.

Для отримання таких коштів підприємству-позичальнику (або суб'єкту управління відповідним об'єктом) необхідно розробити проект (який повинен передбачати проектні рішення та давати повне уявлення про структуру розроблюваного виробу, процесу або організації), а також відкрити спеціальний рахунок у казначейській службі України, на який у подальшому буде переведено необхідну суму. Згідно із зазначеним вище рахунком отриманий фінансовий ресурс підприємство матиме змогу використовувати для придбання товарів/послуг лише в державних підприємствах (якщо в державному секторі не буде товарів/послуг, необхідних для створення того чи іншого проекту, відповідальний орган аналізуватиме доцільність, важливість та можливість придбання таких товарів/послуг на вітчизняному ринку в приватних суб'єктів господарювання або в іноземних контрагентів з урахуванням сальдо торговельного балансу країни). Це, у свою чергу, посилить кооперацію в державному секторі. Адже інше підприємство, що отримало кошти на спеціальний рахунок у казначейській службі України за надані ним послуги, зможе на них придбати товари/послуги також лише в державних підприємствах. Із спеціального рахунку гроші можуть бути використані й для оплати праці, що стимулюватиме економічну активність керівників та співробітників підприємства на виконання зобов'язань перед замовником, просування інноваційних технологій виробництва, раціоналізаторських пропозицій щодо скорочення собівартості та підвищення якості продукції.

Важливо, щоб усі проекти, програми розвитку тієї чи іншої галузі передбачали досягнення високої економічності, ефективності та продуктивності виробництва, забезпечували вигоду (економію) на масштабах виробництва та були спрямовані на поступове зниження цін на внутрішньому ринку.

Слід звернути увагу саме на продуктивність праці та виробництва в цілому, адже саме про-

дуктивність забезпечує економічність та ефективність. Відповідно продуктивність, як стверджує А.Іменинник, слід розглядати як певний склад розуму, інтелект прогресу, що виражається в постійному вдосконаленні того, що існує впевненість у можливості зробити сьогодні щось краще, ніж учора, але гірше, ніж завтра; твердий намір удосконалитися в ситуації, що склалася, незалежно від того, який хороший вигляд це може мати, і незалежно від того, як добре це дійсно може бути; постійну адаптацію економічного і соціального життя до умов, що змінюються, безперервні зусилля для використання нової техніки і нових методів; віру в людський прогрес і потенціал [18]. Така тенденція існуватиме за умови, коли кожен громадянин буде впевнений у завтрашньому дні, коли позиціонуватиме себе з рідною землею і сьогодні, і в майбутньому. Лише тоді буде бажання змінити життя на краще, з'явиться мотив унести пропозицію щодо оптимізації певного процесу, відповідальність за розбудову держави тощо.

Для вирішення завдань, поставлених у статті, необхідні взаємні зусилля як влади, так і окремих громадян. Інакше кажучи, докладаючи певних зусиль, кожен може змінити все, на що вони будуть спрямовані.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі аналізу наукових джерел обґрунтовано, що ефективність управління державними підприємствами не відповідає передбаченим законодавством України критеріям щодо ефективності управління об'єктами державної власності. До причин такої невідповідності слід віднести:

- хронічне недофінансування модернізації виробничих процесів;
- постійну кредиторську заборгованість переважної більшості державних підприємств (із значною часткою іноземного капіталу);
- заборгованість державних підприємств перед бюджетом країни у вигляді несплати податків і частки чистого прибутку;

Список використаних джерел

1. Про затвердження Порядку здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності та критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності [Електронний ресурс] : Постанова Каб. Міністрів України від 19 черв. 2007 р. № 832. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/832-2007-%D0%BF/paran47#n47>

– тенденцію до постійного скорочення об'єктів та звуження майна (діяльності) суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Установлено, що неконтрольоване нарощування зовнішньої та внутрішньої заборгованості вітчизняних підприємств, і передусім державних, може спричинити серйозні ризики для збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та макрофінансової стабільності фінансів України в цілому. Запропоновано низку заходів щодо вдосконалення механізмів насичення безвідсотковими фінансовими ресурсами економіки країни під інвестиційні проекти (переобладнання, розширення або створення нових виробничих потужностей). Удосконалено механізми управління фінансами державних підприємств у частині використання державних інвестиційних коштів, які дадуть змогу забезпечити розвиток та підвищити рівень кооперації державних підприємств, що в подальшому забезпечить відстоювання національних інтересів у різних галузях виробництва та захист від експансії іноземного капіталу. Досить потужний державний сектор також забезпечить більш м'яке державне регулювання цін на внутрішньому ринку, яке має бути спрямоване на поступове здешевлення товарів і послуг, що відповідатиме досягненню високої економічності, ефективності та продуктивності виробництва.

Таким чином, важливо, щоб економіка країни мала доступ до внутрішніх довгих та дешевих грошей на засадах скасування діючого на сьогодні "валютного правління" та повернення суверенного права емісії грошей під реалізацію сотень великих державних цільових проектів. Разом із тим необхідно послабити вплив іноземного капіталу, посилити валютний контроль, здійснити деофшоризацію.

Розглянута у статті проблематика, а також надані пропозиції можуть бути використані для подальших досліджень у напрямі обґрунтування необхідних обсягів емісії грошової маси для забезпечення сталого розвитку держави та беззагрози посилення інфляції.

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), Decree "On approval of the Procedure for exercising control over the functions of management of state-owned objects and criteria for defining the effectiveness of management of state-owned objects", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/832-2007-%D0%BF/paran47#n47> (Accessed 10 October 2017).

2. ТОП – 100. Огляд найбільших державних підприємств України [Електронний ресурс] / М-во екон. розвитку і торгівлі України. – 2016. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjWwNGT4KTXAhWoF5oKHxKyAecQFggmMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.me.gov.ua%2FDocuments%2FDownload%3Fid%3Dea65fbb5-2318-4c61-92c6-e0e00e247ae2&usg=AOv-Vaw1MULp3-TCjl-dITDgqM9Hq>
3. Ukraine. IMF Country Report [Електронний ресурс] // International Monetary Fund. – 2015. – Режим доступу : <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1569.pdf>.
4. Власюк О. С. Боргова стійкість як стратегічний напрям підвищення рівня фінансової безпеки / О. С. Власюк, Л. Г. Шемаєва, Л. П. Лондар. – Київ : НІСД, 2016. – 50 с.
5. Регулювання заборгованості державного сектора в Україні: актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання [Електронний ресурс] / Ін-т екон. дослідж. та політ. консультацій. – Режим доступу : https://www.beratergruppe-ukraine.de/download/Beraterpapiere/2006/v14_ukr.pdf
6. Зовнішній борг України на кінець першого півріччя 2017 року [Електронний ресурс] / Нац. банк України. – 2017. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36693528>
7. Vorläufiger Schuldenstand der Gemeinden/Gemeindeverbände am 30.09.2016 [Електронний ресурс] // Statistisches Bundesamt (Destatis). – 2017. – Режим доступу : https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/OeffentlicheFinanzenSteuern/OeffentlicheFinanzen/Schulden/Tabellen/VJ_09_2016SchuldenstandGemeindeGemeindeverbaende.html
8. Вони не платять державі. 100 найбільших боржників України [Електронний ресурс] // Екон. правда. – 2017. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/22/627873/>
9. Аналітична довідка про роботу Фонду державного майна України та хід виконання Державної програми приватизації у I півріччі 2017 року [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/userfiles/pdf/andov-6-2017-11303_11303.pdf
10. Коваленко М. М. Нове значення фінансової сфери для забезпечення розвитку економіки / М. М. Коваленко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2017. – Вип. 1 (56). – С. 85–92.
11. Зюзь Д. В. Абсолютні гроші в умовах України / Д. В. Зюзь // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2015. – Вип. 2 (49). – С. 193–198.
12. Коваленко М. М. Держава та банківський сектор: реалістична організація взаємодії : монографія / М. М. Коваленко. – Харків : Tim Publishing Group, 2015. – 332 с.
13. The Global 500: The Top 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fortune.com/global500>
2. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2016), “Top 100. Overview of the largest state enterprises of Ukraine”, available at: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjWwNGT4KTXAhWoF5oKHxKyAecQFggmMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.me.gov.ua%2FDocuments%2FDownload%3Fid%3Dea65fbb5-2318-4c61-92c6-e0e00e247ae2&usg=AOv-Vaw1MULp3-TCjl-dITDgqM9Hq> (Accessed 10 October 2017).
3. International Monetary Fund (2015), “Ukraine. IMF Country Report”, available at: <https://www.imf.org/external/pu-bs/ft/scr/2015/cr1569.pdf> (Accessed 11 October 2017).
4. Vlasjuk, O.S. Shemayeva, L.H. and Londar, L.P. (2016), *Borhova stiykist' yak stratehichnyy napryam pidvyshchennya rivnyia finansovoyi bezpeky* [Debt stability as a strategic direction to increase financial security], NISD, Kyiv, Ukraine.
5. Institute for Economic Research and Policy Consulting (2006), “Regulating Debt of the Public Sector in Ukraine: Current Problems and Solutions”, available at: https://www.beratergruppe-ukraine.de/download/Beraterpapiere/2006/v14_ukr.pdf (Accessed 14 October 2017).
6. National Bank of Ukraine (2017), “External debt of Ukraine by the end of the first half of 2017”, available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=36693528> (Accessed 14 October 2017).
7. Statistisches Bundesamt (2016), “Vorleufiger Schuldenstand der Gemeinden/Gemeindeverbände am 30.09.2016”, available at: https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/OeffentlicheFinanzenSteuern/OeffentlicheFinanzen/Schulden/Tabellen/VJ_09_2016SchuldenstandGemeindeGemeindeverbaende.html (Accessed 15 October 2017).
8. Ekonomichna pravda (2017), “They do not pay the state. 100 largest debtors of Ukraine”, available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/22/627873/> (Accessed 18 October 2017).
9. State Property Fund of Ukraine (2017), “An analytical note on the work of the State Property Fund of Ukraine and the progress of implementation of the State Privatization Program in the first half of 2017”, available at: http://www.spfu.gov.ua/userfiles/pdf/andov-6-2017-11303_11303.pdf (Accessed 19 October 2017).
10. Kovalenko, M.M. (2017), “A new value of the financial sector to ensure economic development”, *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya*, vol. 1(56), pp. 85–92.
11. Zyuz', D.V. (2015), “Absolute Money in Terms of Ukraine”, *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya*, vol. 2 (49), pp.193–198.
12. Kovalenko, M.M. (2015), *Derzhava ta bankivs'kyi sektor: realistychna orhanizatsiya vzayemodiyi* [The state and the banking sector: a realistic organization of interaction], Tim Publishing Group, Kharkiv, Ukraine.
13. Fortune (2017), “The Global 500: The Top 10”, available at: <http://fortune.com/global500> (Accessed 23 October 2017).

14. Державні підприємства та їх фінансова діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/12920522/fina-nsi/derzhavni_pidpriyemstva_finansova_diyalnist
15. Види підприємств: за формою власності, за розміром, за сферою діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21583/
16. Шестак М. Л. Проблеми функціонування державних підприємств у ринковій економіці: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / М. Л. Шестак // Наук. пр. МАУП. – 2013. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21D-BN=UJRN-&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npmaupe_2013_2_17.pdf
17. Коваль Н. І. Особливості управління фінансами державних підприємств [Електронний ресурс] / Н. І. Коваль, Т. А. Дідух. – 2012. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=22089>
18. Іменинник А. М. Концепція фінансового контролінгу в механізмі управління державними підприємствами [Електронний ресурс] / А. М. Іменинник, Л. І. Губська, В. Я. Міщенко. – 2011. – Режим доступу : [goo.gl/s5X8rZ](http://s5X8rZ)
14. Navchal'ni materialy onlajn, "Derzhavni pidpriyemstva ta yikh finansova diyal'nist", available at: http://pidruchniki.com/12920522/finansii/derzhavni_pidpriyemstva_finansova_diyalnist (Accessed October 2017).
15. Ekonomichna teoriia (2011), "Types of enterprises: by type of ownership, by size, by area of activity", available at: http://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21583/ (Accessed 28 October 2017).
16. Shestak, M.L. (2013), "Problems of functioning of state enterprises in the market economy: theoretical aspect", *Naukovi pratsi MAUP*, available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21D-BN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npmaupe_2013_2_17.pdf (Accessed 30 October 2017).
17. Koval', N.I. and Didukh, T.A. (2012), "Features of financial management of state enterprises", available at: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=22089> (Accessed 10 November 2017).
18. Imenyynyk, A.M. Hubs'ka, L.I. and Mishchenko, V.Ya (2011), "Concept of financial control in the mechanism of management of state enterprises", available at: [goo.gl/s5X8rZ](http://s5X8rZ) (Accessed 12 November 2017).